

УДК 811.111-1.09

О. О. Конопелькіна

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара***ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРІВ П. Г. ВУДХАУЗА**

Стаття присвячена дослідженню творчості видатного англо-американського письменника Пелема Гренвіла Вудхауза. Проаналізовані провідні лінгвостилістичні особливості творів письменника. Розглянуті основні лінгвістичні засоби, що використовував автор заради створення комічного ефекту та реалізації іронії. Доведено використання автором мовних засобів на всіх рівнях тексту: лексичному, фразеологічному, синтаксичному, текстуальному та інтертекстуальному.

Ключові слова: П. Г. Вудхауз, комізм, іронія, інтертекстуальність, пародія, гіпербола.

Статья посвящена исследованию творчества знаменитого англо-американского писателя Пелема Гренвилла Вудхауза. В статье проанализированы основные лингвостиллистические особенности произведений Вудхауза. Рассмотрены лингвистические приемы, используемые автором для достижения комизма и реализации иронии. Доказано использование автором языковых средств на всех уровнях текста: лексическом, фразеологическом, синтаксическом, текстуальном и интертекстуальном.

Ключевые слова: П. Г. Вудхауз, комизм, ирония, интертекстуальность, пародия, гипербала.

The article is dedicated to the analysis of the artistic legacy of the Anglo-American writer of the 20th century Pelham Grenville Wodehouse. The main linguistic and stylistic peculiarities of P.G.Wodehouse's works are scrutinized in the article. The stylistic devices of irony and comical elements creation are analysed. The employment by the author of the linguistic means of the all strata of text – lexical, phraseological, syntactic, textual, and intertextual – are established.

Key words: Pelham Grenville Wodehouse, comical elements, irony, intertextuality, parody, hyperbole.

У своїх творах Пелем Гренвіл Вудхауз створює власний світ, більш оптимістичний, який досить сильно відрізняється від реальності. Його персонажі не знають повсякденних турбот, вони проводять свої дні в клубах і на скачках, на сімейних обідах і концертах.

На жаль, в україномовних та російськомовних читачів відносно недавно з'явилася можливість познайомитися з творчістю цього видатного англо-американського письменника, твори якого сміливо можна ставити в один ряд з творами таких провідних англійських гумористів, як О. Генрі, Джером К. Джером, М. Твен. Уперше російською мовою було видано декілька книжок П. Г. Вудхауза ще в період з 1920 по 1928 рр. Але ці переклади були дуже спрощеними, майже реферативними. На довгі 70 років про автора забули, і його твори не перекладалися російською мовою. І ось, починаючи з 1995 року, книжки автора почали друкуватися в Росії та Україні як в старих, так і в нових перекладах.

Пелем Гренвіл Вудхауз (1881–1975) був надзвичайно працьовитим літератором. В період з 1902 по 1975 (тобто до самої своєї смерті) з-під його пера вийшло біля сотні книжок. Крім того ним було написано 15 п'єс та тексти 250 пісень до 30 мюзиклів [2].

Творчість Вудхауза можна умовно розділити на три періоди.

Перший період з 1901 по 1925 рр. Вудхауз починає свою літературну діяльність як журналіст, працюючи колумністом та есеїстом. Його статті друкували сотні провідних видань, включаючи «The Globe», «Daily Chronicle», «Daily Mail», «Evening Standard», «Punch», «Today», «Weekly Telegraph». У 1902 році виходить його перший значний твір, повість для підлітків «The Pothunter». Загалом Вудхаузом було написано десять «шкільних» романів. Останній з'являється в 1909. Перша «доросла» книга («Love Among the Chickens») побачила світ у 1906 році [2].

У 1904 р. Вудхауз переїжджає до Сполучених Штатів Америки. В цей же період він починає співпрацювати з різними театрами, займаючись написанням віршів до водевільних постанов.

Другий період його творчості припадає на 1925–1955 роки. Цей період сміливо можна вважати «золотим віком» Вудхауза. В цей час виходять його найвідоміші та популярні книжки. До цього періоду відносяться такі твори, як «Very Good, Jeeves», «Right Ho, Jeeves», «The Code of the Woosters», «Leave It to Psmith», «Summer Lighting», «Uncle Fred in the Springtime», «Mr Mulliner Speaking» та інші.

Третій період. 1955–1975. У 1955 році Вудхауз публікує свою автобіографію. В наступні роки світ побачили ще декілька біографій письменника. Кількість нових книг Вудхауза не зменшується в цей період. Але в усіх творах можна знайти безліч повторів як ситуацій, в які потрапляють герої, так і буквально повторювання діалогів з ранніх творів автора [2].

До провідних особливостей творів Вудхауза можна віднести: велику кількість деталей, портретні характеристики, схожі на ремарки, подачу прямої мови, близьку до сценічної, гротеск, контраст. Безперечно, на ці особливості вплинула робота письменника в театрі.

Вудхауз дивиться на своїх персонажів як на акторів. В його історіях в основному описуються дії персонажів, але не дається психологічний аналіз подій, що відбуваються. Двигуном сюжету також є діалог. Сцена слідує за сценою.

Цікаво розглянути з цієї точки зору романи про Дживса і Вустера. Всі чотирнадцять книг саги написані від імені одного з головних героїв – Бертрама Вустера. Діалоги між ним та іншими персонажами або звернення Вустера до його непрямої аудиторії – це один з яскравих прийомів романів. Розповідь від першої особи максимально драматизує текст роману. Водночас виникає ефект гри одного актора, що розповідає і коментує все, що відбувається. І, як було вже сказано вище, введення прямої мови в романах Вудхауза нагадує ремарки з п'єс.

Вудхауз рясно використовує сленг, характерний для британської молоді 30-х – 40-х років, таким чином мовби занурюючи нас в атмосферу того часу: «So when Corky *trickled* into my apartment one afternoon. I happened to be down at Corky's place when the first copies of The Children's Book of American Birds *bobbed up*. "An absolute *cinch!*" said Corky. The scheme, in itself a *cracker-jack*...» [11].

Надзвичайно рясні прийоми комічного, що використовує Вудхауз у своїх творах. Мова персонажів і самого оповідача сповнена усталених словосполучень, фразеологічних одиниць (кліше, фразові штампи, крилаті вирази, прислів'я і приказки), іноді нагромаджених один на одного і утворюючих химерні поєднання, що і надає їм комічне звучання. Досить часто Вудхауз використовує і вираження власного створення в тій же функції.

В англійській мові давно стала звичайною практика створення різних оказіональних структурно-семантичних перетворень стереотипних словосполучень і фразеологічних одиниць.

Вудхауз, як жоден інший англомовний письменник, має унікальну здатність знаходити несподівані шляхи використання сталих виразів і ідіом, вдихаючи в них нове життя. Звернемося до тексту: «I remember meeting Monty Byng in Bond Street one morning, *looking the last word* in a grey check suit; His principal source of income, however, was derived from *biting the ear* of a rich uncle; *We both feel that that fact might increase Uncle Alexander's natural tendency to kick like a steer*» [11].

Однак не тільки метафоричні сполучення, що перетворилися на кліше, використовує автор для створення комічного. Ще більше цьому сприяє використання власне метафор, а також порівнянь, прикрашаючи і оживляючи мову твору: «His eye *gleams with the light of pure intelligence*. He turned on Corky *like an untamed tiger of the jungle, who has just located a chunk of meat*. And I'm a *wealthy bird*, so everything was fine» [11].

Гіперболи також відіграють значну роль у створенні комічного ефекту. Вудхауз використовує гіперболи майстерно і доречно, через що вони не виглядають грубо і надумано, а, навпаки, виконують своє пряме призначення: «And when she spoke she showed about *fifty-seven front teeth*. Yet every time I look up and catch that kid's vacant eye, I *suffer agonies*» [11].

Використання Вудхаузом алюзій вельми продуктивно для створення комічного ефекту. Те, що належить одній структурі (в даному випадку – біблійному, міфологічному, історичному і літературному фонові), шляхом перенесення в іншу структуру, в інший контекст (часто іншої епохи і стилю) протиставляється в цій новій структурі і таким чином набуває нового сенсу: «If you think I am going to face that uncle of yours without Jeeves's support, you're mistaken. *I'd sooner go into a den of wild beasts and bite a lion on the back of the neck*» [11].

Використання цитат авторів, різних за стилями та епохами, додає своєрідної еkleктичності та надає комізму творам Вудхауза. Цитати, що використовує автор, походять із джерел, знайомих україномовним та російськомовним читачам у перекладі (Біблія, У. Шекспір, Р. Кіплінг, Р. Бернс, Дж. Кітс і т. д.), але є і маловідомі імена. Ось, наприклад, Вустер цитує Шекспіра:

«The older I get, the more I agree with Shakespeare and those poet Johnnies about *it always being darkest before the dawn* and there's a silver lining and *what you lose on the swings you make up on the roundabouts*» [11].

Ось приклад використання біблійної цитати:

«I've got a cousin who's what they call a Theosophist, and he says he's often nearly worked the thing himself, but couldn't quite bring it off, probably owing to having fed in his boyhood *on the flesh of animals slain in anger and pie*» [11].

А ось Вустер цитує Шекспіра:

«The older I get, the more I agree with Shakespeare and those poet Johnnies about *it always being darkest before the dawn* and there's a silver lining and *what you lose on the swings you make up on the roundabouts*» [11].

Природно, перше, що кидається в очі, якщо ми звернемося до саги про Дживса і Вустера, це – зіткнення надзвичайно формальної манери мови камердинера Дживса і надзвичайно неформальної манери його господаря Вустера.

«You agree with me, Jeeves, that *the situation is a lulu?*»

«Certainly *a somewhat sharp crisis in your affairs would appear to have been precipitated, sir*» [11].

Лексика тексту постійно зазнає то здіймання, то зниження. Діапазон – від сленгу до поетизмів. Ці обидва тембри (Дживса і Вустера) природно накладаються один на одного і дарують особливий тон усьому твору.

«*Who the deuce is Lady Malvern, Jeeves?*»

«*Her ladyship did not confide in me, sir*».

«*Is she alone?*»

«*Her ladyship is accompanied by a Lord Pershore, sir. I fancy that his lordship would be her ladyship's son*».

«*Oh, well, put out rich raiment of sorts, and I'll be dressing*».

«*Our heather-mixture lounge is in readiness, sir*».

«*Then lead me to it*».

While I was dressing I kept trying to think *who on earth* Lady Malvern could be. It wasn't till I had *climbed through the top of my shirt and was reaching out for the studs* that I remembered.

«*I've placed her, Jeeves. She's a pal of my Aunt Agatha*» [11].

Підсумовуючи все вищевикладене, можна сміливо заявляти, що в своїх творах П. Г. Вудхауз домагається створення комічного ефекту і реалізації іронії не тільки за допомогою ситуаційного рівня (коли становище, в яке потрапляють персонажі, саме по собі кумедне), але і за участю мовних засобів на всіх рівнях тексту: лексичному, фразеологічному, синтаксичному, текстуальному та інтертекстуальному.

Бібліографічні посилання

1. **Максимов Л. Ю.** Лингвистический анализ художественного текста / Л. Ю. Максимов. – М., 1992.
2. **Бабенко Л. Г.** Лингвистический анализ художественного текста / Л. Г. Бабенко, И. Е. Васильев, Ю. В. Казарин. – Екатеринбург, 2000.
3. **Jasen David A.** P. G. Wodehouse: A Portrait of a Master / D. A. Jasen. – New York : Mason & Lipscomb. – 1974. – 230 p.
4. **Вербицкая М. В.** Литературная пародия как объект филологического исследования / М. В. Вербицкая. – Тбилиси : изд-во Тбилисского ун-та. – 1987. – 166 с.
5. **Root S. H.** World of Knowledge / S. H. Root. – London : Futura, 1983. – 384 p.
6. **Wodehouse P. G.** The Code of the Woosters / P. G. Wodehouse. – London : Penguin Books Ltd, 1974. – 224 p.
7. **Wodehouse P. G.** Jeeves and the Feudal Spirit // Five Complete Novels / P. G. Wodehouse. – New York : Gramercy Book, 1983. – P. 140–280.
8. **Wodehouse P. G.** Jeeves in the Offing / P. G. Wodehouse. – London : Penguin Books Ltd, 2000. – 250 p.
9. **Wodehouse P. G.** Very Good, Jeeves / P. G. Wodehouse. – London : Penguin Books Ltd, 2000. – 254 p.
10. The Wordsworth Dictionary of Quotations. – London : Wordsworth Editions Ltd, 1998. – 760 p.
11. <http://wodehouse.ru/texeng.htm>

Надійшла до редколегії 08.11.2013